

SUOSITUS: SÄHKÖINEN HUUTOKAUPPA

Tausta

Elintarvikeketjun kauppatapalautakunta on vuoden 2022 selvittänyt elintarvikeketjussa käytettyä menettelyä, jossa yritys hankkii elintarvikkeita tai niiden raaka-aineita sähköistä huutokauppaa hyödyntäen. Päivittäistavarakaupan lisäksi esimerkiksi elintarviketeollisuus voi hyödyntää tällaista menettelyä hankinnassaan.

Sähköinen huutokauppa tehostaa ja yksinkertaistaa tuotteiden hankintaa. Sähköinen huutokauppa soveltuu ennen kaikkea ominaisuuksiltaan yksinkertaisten tuotteiden hankintaan. Yleisin kilpailutusmuoto on käännetty sähköinen huutokauppa, jossa kilpaillaan laskevin hinnoin. Myös nousevin hinnoin tapahtuvaa sähköistä huutokauppaa käytetään päivittäistavaroiden kilpailutuksessa.

Elintarvikeketjun kauppatapalautakunnalle esitetyn selvityksen mukaan sähköistä huutokauppaa hyödynnetään tällä hetkellä jossakin määrin, mutta sen merkitys on vähentynyt viime vuosina. Elintarvikeketjun kauppatapalautakunnan pintapuolisessa selvityksessä ei havaittu hyvän kauppatapan vastaisia käytäntöjä. Elintarvikeketjun kauppatapalautakunta kuitenkin havaitsi, että sähköisten huutokauppojen sopimusehdoissa, läpinäkyvyydessä ja tasapuolisuudessa on parantamisen varaa. Esimerkiksi sähköisen huutokaupan ehdot saattavat jäädä tuotteita tarjoaville yrityksille epäselviksi.

Elintarvikeketjun kauppatapalautakunnan käsityksen mukaan sähköisten huutokauppojen merkitys lisääntyy tulevaisuudessa muun muassa tekniikan kehittyessä. Esimerkiksi entistä pienempien toimijoiden voidaan katsoa jatkossa hyödyntävän sähköisiä huutokauppoja nykyistä useammin. Myös viimeaikainen ruuan hinnan kallistuminen voi olla omiaan lisäämään sähköisten huutokauppojen suosiota päivittäistavarakaupan puolella, mutta myös muilla toimialoilla.

Kun esimerkiksi päivittäistavarakauppa käyttää hankinnassaan sähköistä kilpailutusta, menettely jakaantuu kahteen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on tarjouspyyntövaihe, jota seuraa varsinainen huutokauppavaihe.

Elintarvikeketjun kauppapalautakunta on päättänyt antaa suosituksen sähköisissä huutokaupoissa noudatettavista toimintatavoista. Niiden avulla tarjousmenettelyjen osapuolet pystyvät suunnittelemaan toimintaansa parhaalla mahdollisella tavalla. Suosituksen noudattaminen lisää luottamusta osapuolten välillä. Samalla digitaalinen ympäristö muodostuu luotettavaksi kauppapaikaksi ja sähköisten kilpailutusten uskottavuus nykyaikaisen kaupankäynnin muotona kohenee.

Elintarvikeketjun kauppapalautakunnan suositus sähköisestä huutokaupasta

Menettelyn periaatteet ja vähimmäisvaatimukset

Sähköisestä huutokaupasta on kerrottava toimijoille hyvissä ajoin. Kaikilla sähköisestä huutokaupasta kiinnostuneilla yrityksillä on oltava aito mahdollisuus osallistua huutokauppaan samoin ehdoin. Yrityksiä on kohdeltava tasapuolisesti.

Sähköisessä huutokaupassa kilpailevia toimittajia on oltava aina vähintään kaksi.

Sähköisen huutokaupan on oltava ennakoitava ja läpinäkyvä. Tämä edellyttää, että tarjouspyynnöstä on selkeästi käytävä ilmi seuraavat seikat:

- 1) kilpailutuksen kohde, määrä ja tekniset ominaisuudet sekä kohteen laatuvaatimukset,
- 2) sähköisen huutokaupan ajankohta,
- 3) onko kilpailutuksen kohteena yksi vai useampi tuote (tuotekori),
- 4) lähtöhintataso, jos ostaja sellaisen asettaa,
- 5) tarjousten arvioinnissa noudatettavat kriteerit,
- 6) valintakriteerien painotukset, jos valintakriteerinä käytetään muutakin kuin hintaa,
- 7) jos kilpailutuksen lopputulos vaikuttaa myös muihin kuin kilpailutuksen kohteena olevien tuotteiden hankintaan,
- 8) olennaiset sopimusehdot sisältävä sopimusluonnos ja
- 9) se, jos huutokaupassa asetetaan tavoitehintaa¹.

¹ Tavoitehinnalla tarkoitetaan tässä suosituksessa hintaa, jonka ostaja asettaa ennen huutokauppaa, ja jonka saavuttaminen huutokaupassa johtaa sopimukseen parhaan tarjouksen tehneen tarjoajan kanssa.

Jos ostaja on valmis vastaamaan tarjouspyyntöön ja sähköistä huutokauppaa koskeviin kysymyksiin, sen on varattava ennalta tarjouspyynnössä määritelty kohtuullinen aika kysymysten esittämiseen. Ostajan on ilmoitettava mahdollisista muutoksista ja täsmennyksistä samalla tavoin kuin alkuperäisestä tarjouspyynnöstä. Tiedot tulee antaa huutokaupprosessissa mukana oleville samanaikaisesti ja saman sisältöisinä.

Myös ostajan on sitouduttava omalta osaltaan niihin kriteereihin, joita se on ilmoittanut noudattavansa tarjousten arvioinnissa.

Sähköisen huutokaupan ehtojen on oltava kaikille samat ja niitä ei saa muuttaa kesken huutokauppavaiheen. Ehtojen terminologian on oltava ymmärrettävää, yksiselitteistä ja tarkkarajaista.

Jos samalla kertaa kilpailutetaan useita tuotteita, kilpailutuksen ehdoista on käytävä ilmi tarjousten arvioinnissa noudatettavat kriteerit ja niiden painoarvo kunkin tuotteen osalta.

Ostajan on sitouduttava ostamaan tarjouspyynnön mukainen määrä tuotteita, ellei kilpailutuksen ehdoissa muuta ilmoiteta.

Huutokaupan kuluessa on ilmoitettava heti, kun tavoitehinta on saavutettu, jos ostaja on sellaisen asettanut.

Sähköistä huutokauppaa ei saa väärinkäyttää. Jos sähköistä huutokauppaa käytetään vain hintatason selvittämisen välineenä, menettelyn voidaan katsoa olevan hyvän kauppataivan vastaista. Näin olisi esimerkiksi silloin, jos sähköisen huutokaupan järjestäjä ei hanki huutokaupan kohteena olevaa tuotetta huutokaupan voittajalta eikä tällaiselle menettelylle ole hyväksyttävää ja perusteltua syytä, kuten ostajan asettaman tavoitehintatason ylittävä hinta.

Prosessin valvonta ja tekniset seikat

Teknisiä ongelmatilanteita varten ostajan on tarjottava teknistä tukea sähköisen huutokaupan ajan.

Ostajan on yrityksen sisäisin menettelyin varmistettava menettelyn asianmukaisuus ja valvontamekanismit. Ne on kuvattava sähköisen huutokaupan ehdoissa. Sähköisen huutokaupan kulku on vaadittaessa pysyttävä todentamaan jälkikäteen.

Sähköisen huutokaupan ehdoissa on oltava kuvaus menettelyn huutokauppavaiheessa noudatettavasta tietoturvallisuudesta ja varmuuskopioinnista.

Ostajan mahdollisuus vaikuttaa sähköisen huutokaupan kulkuun on estettävä teknisin keinoin.

Salassapito ja immateriaalioikeudet

Sähköisessä huutokaupassa on oltava mahdollista, että tarjoaja merkitsee tuotteensa tietyt tiedot luottamuksellisiksi. Ostaja ei saa käyttää kilpailutuksessa tietoonsa saamaa tietoa oikeudettomasti hyväksi riippumatta siitä, minkä luonteisesta tiedosta on kysymys.

Ostajan on sitouduttava pitämään luottamuksellisina tarjoajalta saamansa aineisto ja tiedot, jotka on merkitty luottamukselliseksi tai jotka on sellaisiksi ymmärrettävä, sekä olemaan käyttämättä niitä muihin kuin sopimuksen mukaisiin tarkoituksiin.

Ostajan on sitouduttava kunnioittamaan tarjoajien immateriaalioikeuksia. Lisäksi ostajan on sitouduttava, ettei se loukkaa tai hyödynnä luvattomasti tarjoajien suojattuja oikeuksia tai liikesalaisuuksia, kun se kehittää, tuottaa ja toimittaa omia tuotteitaan.

Heikomman sopijaosapuolen suoja ja lautakunnan 13.12.2019 antaman suosituksen soveltaminen sähköiseen huutokauppaan

Väärinkäytösten estämiseksi kilpailutukseen osallistuneet on tarvittaessa oltava todennettavissa jälkikäteen, jotta ostaja itse ei voi tehdä huutoja huutokauppavaiheessa ("haamuhuutaja").

Jos ilmenee epäily siitä, että sähköisessä huutokaupassa on menetelty sen ehtojen vastaisesti, tekninen prosessi on oltava mahdollista saattaa ulkopuolisen puolueettoman asiantuntijan, esimerkiksi tavarantarkastajan, arvioitavaksi.

Riidanratkaisulausekkeen on oltava kohtuullinen.

Elintarvikeketjun kauppatalautakunta on 13.12.2019 antanut suosituksen heikomman sopijaosapuolen suojasta. Lautakunta korosti suosituksessaan, että kaupan on suurempana ja

osaavampana sopimusosapuolena huolehdittava siitä, että sopimuksissa otetaan kohtuullisessa määrin huomioon heikomman sopijaosapuolen intressit asianmukaisella tavalla. Elintarvikeketjun kauppapalautakunta korostaa, että kaupan on myös tietyissä sähköisissä huutokaupoissa otettava huomioon heikomman sopijaosapuolen suoja. Edellä todettu koskee soveltuvin osin myös esimerkiksi elintarviketeollisuuden ja yksittäisen tuottajan välistä sopimussuhdetta.

Asian käsittelyyn ovat osallistuneet elintarvikeketjun kauppapalautakunnan puheenjohtaja professori Veikko Vahtera ja jäsenet varatuomari Risto Airikkala, professori Niklas Bruun, professori Kirsi-Maria Halonen, insinööri Ilkka Mäkelä, toimitusjohtaja Hannu Pellinen ja oikeustieteen tohtori Kari-Pekka Syrjä.

Veikko Vahtera
puheenjohtaja

Paula Paloranta
sihteeri